

توجه به مولفه‌های مهم در بهبود وضعیت بازار ارز

علیرضا گرشاسبی، عضو هیات علمی موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

ارمان

با راه‌اندازی «اتاق ارز» انتظار سیاست‌گذاران بر آن بود که قیمت‌های بازار آزاد بتواند نوسانات کمتری را تجربه کند. این امر در عمل به واقعیت مبدل نشد و در کمتر از یک هفته هم سطح قیمت‌ها و هم نوسانات به شدت افزایش یافت. اولین سئوالی که به ذهن یک فرد متبادر می‌شود این است که آیا افزایش قیمت دلار همچنان ادامه خواهد داشت؟ سقف این افزایش تا کجاست و آیا مولفه‌هایی وجود دارند که سیاست‌گذاران در بهبود شرایط بتوانند از آن بهره‌برداری کنند.

در پاسخ به سئوال اول باید عنوان داشت که تغییرات قیمت ارز تابع از عوامل متعددی است که در حال حاضر عوامل سیاسی، شوک‌های بیرونی، هجوم افراد برای خرید ارز در راستای حفظ قدرت خرید داشته‌های نقدی خود از مهمترین مولفه‌های تعیین‌کننده در قیمت آن هستند. عدم تعدیل ارزش حقیقی ارز براساس تورم داخلی و تورم کشورهای طرف تجاری در طول زمان نیز سبب شد تا فرایند تعدیل ارزش به یکباره در طول چند ماه انجام گیرد. اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه اقتصاد ایران و تهییج ساختارها و عوامل سبب شده تا گمانه‌زنی‌های زیادی در خصوص کمبود ارز در داخل شکل بگیرد. نظام مدیریت شده ارز در کشور سبب شد دو نرخ ارز در بازارهای داخلی شکل گیرد که یکی مربوط به بانک مرکزی و دیگری نیز مربوط به بازار آزاد بود. بانک مرکزی به گونه‌ای سیاست‌گذاری می‌کرد که اختلاف این دو نرخ همواره در محدوده مشخصی قرار گیرد. افزایش اختلاف بین این دو نرخ در طول چند ماه اخیر موجب شد در نهایت اتاق ارز راه‌اندازی شود. اما این اتاق نیز در عمل نتوانست تغییرات قیمتی را مهار کند و این فرایند همچنان می‌تواند تداوم یابد.

قطعا تحلیل‌های اقتصادی در چنین شرایطی کارایی حداکثری خود را از دست خواهند داد. با این وجود برخی از مولفه‌ها هستند که توجه به آن‌ها می‌تواند از وخیم‌تر شدن اوضاع جلوگیری کند. اولین گام این است که تعدد مراکز و کانال‌های آرایه ارز که به نابسامانی شرایط می‌افزایند،

کاهش یابد و عرضه ارز به روال گذشته صرفاً در اختیار بانک مرکزی قرار داشته باشد. کارکردهای اتاق ارز می‌تواند بدون دخالت نهادهای اجرایی و توسط بانک مرکزی و در محل این بانک و تحت نظارت آن صورت گیرد.

چندگانگی در ارزیابی ارز می‌بایست هرچه زودتر از میان برداشته شود. ارزیابی نرخ ارز مرجع، نرخ ارز معاملاتی (۲ درصد زیر قیمت بازار)، قیمت ارز در بازار آزاد خود یکی از مهمترین موارد در دامن زدن به شایعه کمبود ارز در بازار و افزایش قیمت‌ها است. خارج کردن تمام صرافی‌های غیرمجاز از بازار ارز، نظارت دقیق بر عرضه ارز توسط صرافی‌های مجاز از یکسو و دارای سهمیه از بانک مرکزی از سوی دیگر جهت اطمینان از فروش تمامی ارزها، از دیگر مواردی است که می‌تواند به بهبود شرایط کمک کند.

از طرفی، سیاست‌های مکملی در کنار بازار ارز قطعاً به مدیریت این بازار کمک خواهد کرد. به‌عنوان نمونه، تا زمانی که ارز کالایی برای حفظ ارزش پول افراد تلقی گردد، تقاضا بالایی برای ارز در بازار وجود دارد که این تقاضا در ترکیب با محدودیت‌های عرضه می‌تواند بر وخامت اوضاع بیفزاید.